

**MEXANIK TERI SHIKASTLANISHLARIDA C-REAKTIV OQSIL VA
KOMPLEMENT C3 KOMPONENTI DINAMIKASI****Ismoilov Ibodjon Imomjonovich**

*Abu Ali ibn Sino nomidagi Buxoro davlat tibbiyot instituti, Buxoro,
O'zbekiston*

Kirish. Yara jarayonining dastlabki bosqichida tug'ma immunitet va o'tkir faza oqsillari yetakchi o'rin tutadi. C-reaktiv oqsil (CRO) tizimli yallig'lanish darajasini aks ettiradi, komplement C3 komponentining haddan tashqari faollashuvi esa to'qimalarning ikkilamchi shikastlanishini kuchaytirishi mumkin. Tadqiqot maqsadi — turli davolash usullarida CRO va C3 darajasini qiyosiy baholash.

Material va usullar. Prospektiv nazoratli tadqiqot 2025–2026-yillarda Buxoro shahrida o'tkazildi. Mexanik teri shikastlanishi bo'lgan 90 nafar bemor uchta teng guruhga ajratildi: qabul vaqtida davolashdan oldin, standart kompleks davodan keyin va standart davo bilan birga ko'p qatlamli yara bog'lami qo'llanganda (qon 3-sutkada olindi). Nazorat guruhini 30 nafar sog'lom ko'ngilli tashkil etdi. Guruhlar yosh, jins va jarohat turi bo'yicha qiyoslanuvchan edi ($p > 0,05$). Qon zardobida CRO va C3 immunoferment tahlil usulida aniqlandi; ANOVA va Tukey testi qo'llandi.

Natijalar. CRO darajasi nazoratda $3,84 \pm 1,62$ mg/l, qabul vaqtida $35,39 \pm 9,68$ mg/l (9,2 marta yuqori) bo'ldi. Standart davodan keyin u $21,01 \pm 4,65$ mg/l ni tashkil etdi, ya'ni nazoratdan hamon 5,5 marta yuqori qoldi. Ko'p qatlamli bog'lam guruhida CRO $8,83 \pm 1,27$ mg/l gacha tushdi — standart davodan 58% past ($p < 0,001$). C3 komponenti mos ravishda $1,32 \pm 0,11$; $1,74$



$\pm 0,15$; $1,61 \pm 0,07$ va $1,45 \pm 0,06$ g/l ni tashkil etdi; bog'lam guruhida standart davoga nisbatan 9,9% past ($p < 0,001$).

Muhokama. Standart davo tizimli yallig'lanishni kamaytiradi, ammo erta muddatda tug'ma immunitet muvozanatini to'liq tiklamaydi. Ko'p qatlamli bog'lam qo'llanganda CRO referens qiymatlarning yuqori chegarasiga yaqinlashadi, C3 pasayishi esa komplementga bog'liq yallig'lanish cheklanganini ko'rsatadi. CRO va C3 davo samaradorligini kuzatishda oddiy va qulay markerlar sifatida tavsiya etiladi.

Kalit so'zlar: *C-reaktiv oqsil, komplement C3, tug'ma immunitet, mexanik teri shikastlanishi, yara bog'lami.*